

HARSÁNYI MIHÁLY

A KÖZNEVESÜLT UTÓNEVET TARTALMAZÓ SZÓÖSSZETÉTELEK SZEMANTIKAI SAJÁTÓSÁGAI A NÉMET ÉS A MAGYAR NYELVBEN¹

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Germanisztika Tanszék

1. Bevezetés

Vizsgálatom tárgyát a *-fritze* és *-liese* utótagokkal alkotott német szóösszetételek (pl. *Werbefritze*, *Meckerliese*), valamint olyan magyar összetett szavak képezik, melyek utótagja férfi vagy női utónév közszói származéka (*fajankó*, *szélkata* stb.).

A német nyelvben számos szóösszetétel utótagjaként jelennek meg köznevesült utónevek vagy azok becézett alakjai, pl.:

- *-august*, pl. *Grüßaugust* 'recepációs a vendéglátó-, ill. szállodaiparban' vagy 'tisztán reprezentatív, hatáskörök nélküli tisztséget betöltő személy'² (Wik.);
- *-fritze* (< Friedrich), pl. *Quasselfritze* 'fecsegő, locsogó ember' (DSW.);
- *-hans*, pl. *Prahlhans* 'hencegő férfi' (DSW.);
- *-heini* (< Heinrich), pl. *Bücherheini* 'könyvárus' vagy 'könyvmoly' (DBW.);
- *-jan* (< Johannes), pl. *Dummerjan* 'ostoba, együgyű ember' (DUW.);
- *-kasper* (< Kasper/Kaspar), pl. *Suppenkasper* 'gyermek, aki nem akarja megenni a levest' (LDaF.);
- *-maxe* (< Max), pl. *Bratwurstmaxe* 'kolbászárus' (DeReKo.);
- *-michel* (< Michael), pl. *Steuermichel* 'a német adófizető' (DeReKo.);
- *-nickel* (< Nicholas), pl. *Neidnickel* 'irigy, fukar ember' (DeReKo.);
- *-peter*, pl. *Schusselpeter* 'szórakozott, figyelmetlen ember' (Beier: 2017);
- *-philipp*, pl. *Zappelphilipp* 'nyughatatlan, izgó-mozgó gyermek' (LDaF.);
- *-juste* (< Auguste), pl. *Jammerjuste* 'siránkozó nő' (Beier: 2017);
- *-liese* (< Elisabeth), pl. *Zimperliese* 'finnyás, kényes nő' (DWDS.);
- *-lotte* (< Charlotte), pl. *Flüsterlotte* 'suttogva beszélő nő' (Beier: 2017);
- *-suse* (< Susanna/Susanne), pl. *Labersuse* 'szószátyár nő' (Beier: 2017);
- *-trine* (< Katharina), pl. *Heultrine* 'sírós nő vagy (ritkábban) férfi' (Beier: 2017).

¹Jelen tanulmány *A nevek határai – a névtan határai* című workshopon 2022. november 16-án elhangzott előadás és Harsányi (2022) átdolgozott, magyar nyelvű változata. A magyar példák helyesírásával kapcsolatos tanácsaiért köszönetet mondok Batári Antalnak, az egri Dobó István Gimnázium nyugalmazott tanárának.

²A német nyelvű adatok magyar nyelvű megfelelői – ha másként nem jelöljük – jelen tanulmány szerzőjétől származnak.

A szakirodalomban fellelhető információk alapján a magyar nyelvben jóval több utónév vesz részt utótagként az apellativizáció folyamatában: Sarhema és Takács magyar korpusza (vö. Sarhema–Takács 2018: 205) például 81 férfi és 66 női köznevesült utónevet vagy utónévváltozatot tartalmaz.

Elsőként nézzük meg, hogy a mai német nyelv legismertebb nyomtatott szótárai az utónévi eredetű szókinccsel kapcsolatban milyen információkat tartalmaznak.

Az LDaF. szerint a *Fritze* becenévvel alkotott szóösszetételek elsősorban a szóbeli kommunikációban használatosak és pejoratív értelműek. Olyan embert jelölnek, aki a) valamivel hivatásszerűen foglalkozik, pl. *Filmfritze* ('filmes, a filmnél dolgozó [személy]' – HFU.), *Immobilienfritze* ('ingatlanos'), *Versicherungsfritze* ('biztosítási szakember'), *Zeitungsfritze* ('újságos'), vagy b) aki gyakran csinál valamit, pl. *Meckerfritze* ('nyavalygós, savanyú János' – HFU), *Nörgelfritze* ('akadékoskodó, gáncsoskodó, kákán csomót kereső ember' – HFU.), *Quasselfritze* ('fecsegő, locsogó ember').

A DUW.-ban ez a lista kiegészül a *Werbefritze* ('reklámszakember') és a *Heulliese* ('sokat síró lány, bőgőmasina') alakokkal.

A DBW. szerint a *Fritze* becenév közszoói származékai köznyelvi alakok és főnévi előtag esetén olyan férfit jelölnek, aki valamivel hivatásszerűen foglalkozik, ill. valaminek az értékesítésében vesz részt. A szótár *-liese* utótaggal alkotott összetett szavakat nem tartalmaz.

A fent tárgyalt egynyelvű német szótárakban tehát mindösszesen kilenc köznevesült utónév szerepel, amelyek közül nyolc a *Fritze* és egy a *Liese* becenév közszoói származéka. A Német–Magyar Nagyszótárban (HFU.) a vizsgált köznevesült utónevek közül mindössze négy jelenik meg, nevezetesen a *Filmfritze* ('filmes, a filmnél dolgozó [személy]'), a *Meckerfritze* ('nyavalygós, savanyú János'), a *Nörgelfritze* ('akadékoskodó, gáncsoskodó, kákán csomót kereső ember') és a *Heulsuse* ('bőgőmasina').

2. A vizsgálat céljai

Miután megállapítást nyert, hogy az egy- és kétnyelvű szótárakban a német köznevesült utóneveket tartalmazó szóösszetételek a magyar nyelvű adatokhoz képest sokkal ritkábban jelennek meg, kézenfekvő célként fogalmazhatjuk meg azok összegyűjtését és listázását. Kontrasztív elemzésünk célja továbbá a példaanyagot képező szavak szerkezetének vizsgálata a német és a magyar nyelvben. Szemantikai szempontból a tanulmány fő kérdése, hogy az adott nyelvi közösség tagjai kreatív szóalkotási folyamataikban milyen belső és külső emberi tulajdonságokat, jellemzőket jelenítenek meg. Ehhez kapcsolódóan szeretnénk választ kapni arra, hogy az elő- és utótagok egymáshoz való rendelése teljesen önkényes módon történik-e, vagy valamilyen tényező motiválja azt. Célunk továbbá, hogy a német–magyar kontrasztív összehasonlítás kultúraspecifikus betekintést nyújtson a nyelvhasználók gondolkodásmódjába.

3. A vizsgálat módszere

Kutatási céljaink megvalósítása érdekében a korpuszelemzés módszerét alkalmaztuk. Az első lépés a vizsgálandó szóanyag számbavétele volt, ami ahhoz a megállapításhoz vezetett, hogy a német nyelvben a köznevesült alakok jóval produktívabbak, mint a magyarban – bár az érintett utónevek száma előbbiben lényegesen kisebb. Az arányosság szempontjainak figyelembevételével a vizsgálatot két kiválasztott német utótagra, nevezetesen a *-liese* és a *-fritze* alakokra korlátoztuk, míg a magyarban a szakirodalomban föllelhető teljes köznevesült utónévi szókinccset bevontuk az elemzésbe.

Német példaanyagunkat a mannheimi Leibniz Institut für Deutsche Sprache korpusza, a Deutsches Referenzkorpus (DeReKo) segítségével állítottunk össze.³ A korpusvizsgálat alapjául szolgáló keresőkérdések **fritze+* és **liese+* voltak, amelyekben az első logikai operátor (*) nulla, ill. tetszőleges számú, a második (+) pedig – a többes számú alakokra gondolva – legfeljebb egy betűt jelölt. A kombinált keresés segítségével sikerült megtalálnunk és exportálnunk az összes olyan karakterláncot, amely megfelelt a kritériumainknak.

Az első, ideiglenes találati listánk a *-fritze* esetében 840, míg a *-liese* esetében 2209 szóalakot tartalmazott. A vizsgálatunk szempontjából irreleváns vagy hibás találatokat, mint a tulajdonneveket (pl. *Fritze*, *Fritzer*, *Neher-Fritzen* vagy *Liese*, *Hanneliese*, *Pugliese*), a helynevekből képzett derivátumokat (*Irnfritzer*, *Großgöttfritzer*, *Molfritzer*) és az egyéb okokból hibás találatokat (pl. *Hufritze*, *Schaumstofffritze*, *aufritzen* vagy *Fliesen*, *wegbliesen*, *vorliesen*, *Strickliese*, *Blechliese* stb.) manuálisan távolítottuk el a listáról, amely így jelentősen, 509 *-fritze* és 79 *-liese* utótagú szóösszetételre szűkölt.

A következő lépésben a német szóanyag előtagjait a Dornseiff-féle onomasziológiai szótár (2020)⁴ jelentéscsoportjaihoz rendeltük hozzá. Amennyiben a Dornseiff nem tartalmazott egy bizonyos lexémát, a hozzárendelést a szótárban fellelhető szinonim szókinccs alapján végeztük el.

A magyar szólista abból a 266 utónévi eredetű köznevesült alakot tartalmazó szóösszetételből állt össze, amelyet a témához kapcsolódó szakirodalomban találtunk. A magyar szavakat lexikai jelentésük alapján ugyanúgy hozzárendeltük a Dornseiff-féle jelentéstani csoportokhoz.

³A DeReKo a világ jelenleg legnagyobb elektronikus nyelvi korpusza, amely 53 milliárd szövegszót foglal magában (2022. 03. 08.), és tartalmazza a jelenkor és a közelmúlt német nyelvű írott szövegeit, többek közt újságcikkeket, szépirodalmi, valamint tudományos és ismeretterjesztő szövegeket.

⁴Franz Dornseiff et al. onomasziológiai szótára a német szókinccset jelentéstani szempontok alapján 22 fő- és 970 alcsoportba sorolja.

4. Eredmények

4.1 Statisztikai eredmények

A korpuszvizsgálat eredményeképpen a kontrasztív egybevetés céljaira egy 509 *-fritze* és *-79 liese* utótagú német szóanyag állt rendelkezésre. A meglévő 266 magyar adat közül 157 férfi, 109 pedig női utónév közszoói származéka. A férfi utónevek közül a *János*, *István*, *Pál*, *Mátyás*, *Ferenc*, *Péter*, *György* és *József*, illetve ezek becézett változatai voltak a leggyakoribbak, míg a női utónevek csoportjában a *Katalin*, *Mária*, *Borbála*, *Sarolta*, *Margit*, *Judit*, *Anna* és *Éva* előfordulási gyakorisága volt a legnagyobb.

4.2 A szóösszetételek szerkezeti tulajdonságai

A vizsgált szóanyag a magyar és a német nyelvben azonos szerkezetű alárendelő főnévi szóösszetételekből állt. Az utótagban szereplő köznevesült utónév (pl. *Pressefritze*, *Trödelliese*, *süsübenca*, *lustakati*)⁵ funkciója, hogy (az esetek többségében) kifejezi a jelölt személy természetes nemét, és meghatározza az összetett szó morfológiai jellemzőit. A német és a magyar nyelvben is az alaptagot toldalékoljuk.

Az előtag (pl. *Meckerfritze*, *Lachliese* vagy *véznagéza*, *husinusi*) általában valamilyen tulajdonságot, tevékenységet vagy foglalkozást jelöl, és a szóalakok közötti szemantikai reláció szempontjából meghatározó szereppel bír.

Az elő- és az utótag a legtöbb német példában kötőelem nélkül áll (pl. *Bierfritze*, *Zopfliese*), de számos esetben van példa kötőelem előfordulására is (pl. *Hundefritze*, *Flaschenfritze*, *Verlagsfritze*, *Brillenliese*, *Durchschnittliese*). A magyar példákban az elő- és az utótag mindig kötőelem nélkül kapcsolódik egymáshoz (pl. *szélpál*, *emberveron*).

A magyar utótagok jellegzetessége, hogy derivációs bázisként is szolgálhatnak (pl. *intimpistás/intimpistáskodik*, *háryjánoskodik* vagy *báresztiskedik*, *hisztikrisztizik*, *kézimarcsázik*, *kíváncsfáncsiskodik*, *marokmarcsázik*), míg a *-fritze* és *-liese* utótagokhoz nem járulhatnak képzők.

A vizsgált német utótagok kapcsolódhatnak főnevekhez (pl. *Fußballfritze*, *Neidliese*), igeövekhez (*Sammelfritze*, *Bastelliese*), melléknevekhez (*Schlaufritze*), konfixumokhoz⁶ (*Paläofritze*) vagy szintaktikailag összetartozó szócsoporthoz (*Deutsche-Welle-Fritze*) (vö. Harsányi 2020).

A magyar köznevesült utótagok is különböző szófajú előtagokkal kombinálhatók: főnevekkel (pl. *ceruzajancsi*, *mázsamanci*), igékkel (*fordítspista*, *veszemkata*), melléknevekkel (*bócértosvica*), melléknévi igenevekkel (*kenőjenő*), névmásokkal (*senkipál*), határozószókkal (*mindenüttistók*, *hovajulis*), ill. mondatokkal (*maga-jöttjános*) is.

⁵ A továbbiakban a nyelvi példákban félkövér kiemeléssel jelölöm azt a szóalakot vagy kötőelemet, amelyre az adott megállapítás vonatkozik.

⁶ A konfixumok a német nyelvben olyan, főként idegen eredetű morfémák (pl. *aero-*, *agro-*, *astro-*, *-gen*, *-graf*, *-lekt*), amelyek egyszerre hordozzák a szabad lexikai és a kötött grammatikai morfémák tulajdonságait. A szabad morfémákkal a lexikális jelentésen osztoznak, a kötött morfémákkal rokon tulajdonságuk pedig, hogy nem fordulhatnak elő önállóan.

A szóösszetételt alkotó szóalakok mindkét nyelvben szintaktikailag kötöttek, az alaptag és a bővítmény sorrendje nem cserélhető meg.

4.3 A szemantikai vizsgálat eredményei

Az onomasziológiai szótár (Dornseiff 2020) osztályozási elveit és sorszámozását követve a magyar és a német nyelvű szóanyagot összesen 21 kategóriába és 258 jelentéscsoportba soroltuk, melynek köszönhetően valós információkhoz jutottunk az elő- és utótagok közötti szemantikai relációkról. Mindkét nyelvet a többszörös hozzárendelés jellemezte, azaz egy szót több kategória, ill. jelentéscsoport alá is be lehetett sorolni. A szemantikai vizsgálat részletes eredményei a mellékletben találhatók.

A legnagyobb létszámú kategóriák összességében az alábbiak voltak: *gazdaság, pénzügyek* (406), *érzések, indulatok, jellemvonások* (170), *akarat és cselekvés* (138), *gondolkodás* (98), *emberi együttélés* (85), *jel, kommunikáció, nyelv* (65), *méret, mennyiség, szám, fok* (62) és *élet* (58).

Az egyetlen kategória, amelyhez nem lehetett előtagokat rendelni, a vizsgálatunk tárgyából adódóan (embereket jelölő szóösszetételek) a *természet és környezet* volt.

Az egyes kategóriákon belül a következő szemantikai csoportok képviseltetik magukat nagy számban: *foglalkozások* (379), *buta* (34), *visszatetsző, csúnya* (31), *csevegés* (29), *tétlenség* (24), *ügyetlen* (23), *piszkos* (19), *testrészek* (19), *ízléstelen* (18), *kövér* (17), *ruházat* (17), *elégedetlenség* (15), *érzékiség* (14), *ismeret* (13), *szegénység* (12), *művészet és kultúra* (12), *erkölcstelen* (12), *túl kevés* (12), *elmarasztalás, rosszszállítás* (11), *bolond/megszállott* (11), *nézet* (10), *bűnös szenvedély* (10), *lustaság* (9) és *hanyagosság* (8).

A foglalkozást jelölő szavak túlnyomó részét (kb. 96%-át) a német nyelvű *-fritze* alakok teszik ki. A német köznyelvben a szóalkotásnak ez a formája igencsak produktív, gyakorlatilag bármely foglalkozást jelölő szó megjelenhet a *-fritze* előtagjaként. Ily módon nem meglepő, hogy ezek között számos alkalmi szóösszetételt is találunk, mint pl. *Kara-Möbelfritze* ('a Kara bútorgyártó cég alkalmazottja'), *Kultur-Info-Fritze* ('a kulturális hírekért felelős munkatárs') vagy *Trolleybus-Magazine-Fritze* ('a Trolleybus Magazine című folyóirat szerkesztője').

Míg a *-liese* utótagú szóösszetételek között nem találunk foglalkozást jelölő főneveket, a magyar nyelvű példákban mindkét nemre vonatkozó adatok előfordulnak (pl. *hekusdönci, botoslujza*).

Az alábbiakban a vizsgált szókincsben fellelhető nyelvspecifikus eltérésekről ejtünk szót, amelyek leginkább kulturális különbségekre vezethetők vissza.

A *buta* (34), *kövér* (17), *érzékiség* (14), *bolond/megszállott* (10), *vékony* (9), *erő* (8), *betegség* (8), *túl sok* (8), *élvezetfüggőség* (7) és *gyengén látás, látáshibák* (6) jelentéscsoportokban kizárólag magyar szavak jelennek meg.

A *szegénység, lustaság, ízléstelen, visszatetsző, csúnya, testrészek, élvezetet okoz, hanyagosság, ügyetlen, piszkos, tétlenség, erkölcstelen* és *túl kevés* kategóriákban is a magyar szókincs túlsúlyáról beszélhetünk. Ezekben a nyelvhasználók az érintett személy deviáns életmódját, alakját, passzivitását, frizuráját, ruházatát,

tisztaságának hiányát, testi vagy szellemi fogyatékoságát, deviáns szexuális szokásait stb. állítják pellengérré.

A német szóösszetételek egyeduralkodók az *ismeret* (13), *nézet* (10), *párt* (10), *hang* (8), *leleplez* (7), *ellenszegülés* (7), *vágy* (7), *panasz* (6), *politika* (6) és *veszekedés* (6) kategóriákban, amelyekben pl. a titoktartás hiányát, a jelölt személy hangját, politikai hozzáállását, ellenséges viselkedését vagy nem megfelelő erkölcsi magatartását illeti kritika.

Ha figyelmen kívül hagyjuk a vizsgált szókinccs nyelvi hovatartozását, és nemek szerinti összehasonlítást végzünk, a következő sajátosságok tűnnek fel: a férfi utónevek közszoói származékai elsősorban a *becsület és dicsőség*, *buzgalom*, *bűnözés*, *érthetetlen*, *pimaszság*, *tréfa*, *túl kevés* (pl. karcsú alak) és *ügyesség* kategóriákban gyakoriak, míg női változataik az *erkölcstelen*, *harag*, *ingerlékeny*, *kommunikáció*, *piszkos*, *rendetlen/rendezetlen* és *túl sok* (pl. telt alak) csoportokban dominálnak.

A vizsgált köznevesült szóösszetételek jelentése szempontjából az előtag jelentése bizonyult mérvadónak.⁷ Ezt mindkét nyelvben olyan példák bizonyítják, amelyekben az utótagok kicserélhetők másik, az adott nemet jelölő utótagra, anélkül hogy az összetett szó jelentése megváltozna, vö. pl. *Heulliese* – *Heulsuse* – *Heultrine* – *Heuljuste* (Beier 2017) 'női, ritkábban férfi személy, aki könnyen sírni kezd, gyakran sír' (DUW.), *Filmheini* – *Filmfritze* 'filmes, a filmnél dolgozó (személy)' (HFU.), *cifrajutka* – *cifrakata* – *cifrapanni* 'feltűnő' vagy *bolondjancsi* – *bolondistók* – *bolondjankó* – *bolondpéter* 'bolond'.

Vizsgálataink alapján megállapítható, hogy az előtag nem nemspecifikus. A korpusz ugyanis számos példát tartalmaz arra, hogy ugyanaz az előtag hímnemű és nőnemű utótaghoz is kapcsolódhat, vö. *Bettelfritze* – *Bettelliese*, *Heulfritze* – *Heulsuse*, *Jammerfritze* – *Jammerliese*, *Kicherfritze* – *Kicherliese*, *Kleckerfritze* – *Kleckerliese*, *Laberfritze* – *Laberliese*, *Mäkelfritze* – *Mäkelliese*, *Meckerfritze* – *Meckerliese*, *Nörgelfritze* – *Nörgelliese*, *Pingelfritze* – *Pingelliese*, *Plapperfritze* – *Plapperliese*, *Zappelfritze* – *Zappelliese*, ill. *bolondjankó/boldondpéter* – *bolondkata*, *cigánypéter* – *cigánymari*, *farokbálint/farokfrici* – *farokmarcsa*, *kakamatyi* – *kakazsuzsi*, *kudariferkó/kudaripéter* – *kudaribari*, *nullagyula* – *nullajuli*, *pacuhagyuri* – *pacuhamaris*, *szélpál/szélpali* – *szélborka*.

Az előtagnak egy adott utótaghoz való hozzárendelését az alliteráció vagy a szóalakok eufóniája is motiválhatja. A következő példákban az egyes összetevők kezdő mássalhangzói alliterálnak: *Fahrradfritze*, *Faxenfritze*, *Fifa-Fritze*, *Finanzfritze*, *Fischfritze*, *Flaschenfritze*, *Fremdenverkehrsritze*, *Fußballfritze*; *Laberliese*, *Lachliese*, *Lockenliese*, *Lotterliese*, *Lumpenliese*, ill. *bénabéla*, *bölcsészbéla*, *bunyóberci*, *farokfrici*, *kamukázmér*, *kukucskarcsi*, *vandálvendel*; *bölcsészbarbi*, *galambgertrúd*, *marokmarcsa*, *tenyértércsi*.

A szóalakok ismétlődő hangsorai elősegíthetik az olyan szóösszetételek létrejöttét, mint a *Schwitzefritze*; *Kniesliese*; *frankójankó*, *habisztiguszti*, *menőjenő*, *nyalipali*, *piktorviktor*; *benyalijuli*, *cicijuci*, *debellaella*, *falufarkakati*, *házirézi*, *hiszti-kriszti*, *husinusi*, *kíváncsifáncsi*, *kóboribori*, *oroszlánjolán*, *puncimanci* és *tehéhelén*.

⁷ Hasonló megállapításra jut Sarhema (2023) is finn szlengből származó adatai kapcsán.

5. Összegzés

Jelen tanulmány a köznevesült utónevet tartalmazó szóösszetételeket vizsgálta német–magyar összehasonlításban.

A magyar nyelvű szakirodalomra támaszkodva és egy német korpuszelemzés eredményeképpen bizonyítást nyert, hogy a magyar nyelvben jóval több köznevesült utónév szerepel utótagként, mint a németben. Másrészt már két német utótag vizsgálata alapján is megállapíthattuk, hogy az előtagok a német nyelvben nagyobb gazdagságot és változatosságot mutatnak, és az adatok közt számos alkalmi szóösszetétel is található.

A német és magyar nyelvű korpuszban szereplő összetett szavak szerkezeti tulajdonságaiban számos hasonlóságra és különbségre derült fény.

A vizsgálat fő céljaként egy német onomasziológiai szótár osztályozási elveire alapozva sikerült meghatározni a leggyakoribb jelentéscsoportokat, utalva a magyar és a német nyelv közötti, valamint a nemek viszonylatában mutatkozó hasonlóságokra és különbségekre is.

Végül megvizsgáltuk, hogy az előtagnak egy adott utótaghoz való hozzárendelését a két nyelvben mely tényezők motiválhatják.

A fenti kérdésekre eddig sem a német, sem a magyar nyelvű szakirodalomban nem irányult kellő figyelem. Eredményeink azonban amellett szólnak, hogy a téma kontrasztív vizsgálata jelentős nyelvészeti relevanciával bír, ezért a jövőben ajánlatos lenne a kutatások kiterjesztése az eddig nem vizsgált német köznevesült személynevekre is.

Források

- DeReKo – Das Deutsche Referenzkorpus. Leibniz-Institut für Deutsche Sprache. <https://www1.ids-mannheim.de/kl/projekte/korpora.html> (2020. 03. 31.)
- Eöry Vilma 2007 (szerk.): *Értelmező szótár +. Értelmezések, példamondatok, szinonimák, ellentétek, szólások, közmondások, etimológiák, nyelvhasználati tanácsok és fogalomköri csoportok*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Fercsik Erzsébet – Raácz Judit 2009. *Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfinevek* (A magyar nyelv kézikönyvei XVI.). Tinta Kiadó. Budapest.
- Hoffmann Ottó 1996. *Mini-tini-szótár. A mai magyar diáknyelv szinonimaszótára*. JPTE. Pécs.
- Hoffmann Ottó 1997. Szóalkotási módok a 10–14 évesek ifjúsági nyelvében II. *Magyar Nyelvőr* 121: 290–309.
- Hogymondom – szlengszótár. <https://hogymondom.hu> (2020. 03. 31.)
- Kis Tamás 2008. *A magyar katonai szleng szótára*. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen.
- Kis Tamás 2015. *Sittesduma. Magyar bürtönszlengszótár* (Szlengkutatás 9.). Debreceni Egyetemi Kiadó. Debrecen.
- Kövecses Zoltán 2009. *Magyar szlengszótár*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

- B. Lőrinczy Éva 1979–1992 (szerk.): *Új magyar tájszótár I–III*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Parapatics Andrea 2008. *Szlangszótár. A mai magyar szleng 2000 szava és kifejezése fogalomköri szinonimamutatóval* (Az Ékesszólás Kiskönyvtára 6.). Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Szabó József 1985. Keresztnévi eredetű közszavak Nagykőnyi nyelvjárásában. In: Békési Imre (szerk.): *Név és névkutatás* (Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai 170.) 159–164.
- Szűts László 2008. *Diáksóder 2*. Napkút Kiadó Kft. Budapest.
- Timár György – Fazekas István 2003. *Szlang-szó-szedet*. Fekete Sas Kiadó. Budapest.
- DBW. = *Duden Bedeutungswörterbuch*. Dudenverlag. Mannheim. 2010.
- DO. = *Duden-online*. <https://www.duden.de/> (2020. 03. 31.).
- Dornseiff, Franz – Quasthoff, Uwe – Wiegand, Herbert E. 1933–1934¹, 2020⁹. *Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen. Mit einer lexikographisch-historischen Einführung und einer ausführlichen Bibliographie zur Lexikographie und Onomasiologie*. De Gruyter. Berlin.
- DR. = *Duden. Die deutsche Rechtschreibung*. Dudenverlag. Berlin. 2017.
- DSW. = *Duden. Das Synonymwörterbuch*. Dudenverlag. Mannheim. 2014.
- DUW. = *Duden Universalwörterbuch*. Dudenverlag. Berlin. 2019.
- HFU. = Halász Előd – Földes Csaba – Uzonyi Pál 2004. *Német-magyar nagyszótár*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Küpper, Heinz 2000. *Wörterbuch der deutschen Umgangssprache* (= Digitale Bibliothek 36.). Directmedia Publishing. Berlin.
- LDaF. = *Langenscheidt Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Langenscheidt. Berlin. 2019.
- Wik. = *Wiktionary. Das freie Wörterbuch*. <https://de.wiktionary.org> (2020. 03. 31.).

Irodalom

- Beier, Ulf 2017. *Rufnamen in Redewendungen, Sprichwörtern, Zitaten, feststehenden Bezeichnungen und Wortbildern (Metaphern) (einschließlich Pflanzen-, Tier- und Fabelnamen)*. <https://epub.uni-regensburg.de/36663/> (2020. 03. 31.).
- Harsányi Mihály 2020. Deonymische Wortbildungskonstruktionen auf *fritze* im Deutschen Referenzkorpus. In: Harsányi Mihály (Hg.): *Germanistische Studien XII*. Líceum Kiadó. Eger. 131–155.
<https://doi.org/10.46434/ActaUnivEszterhazyGerman.2020.131>
- Harsányi Mihály 2022. Zur Semantik von deonymischen Wortbildungskonstruktionen mit Vornamen als Letztglied im Deutschen und Ungarischen. In: Kegyes Szekeres Erika – Zipser, Katharina (Hg.): *Kontrastive Studien zum Sprachpaar Deutsch–Ungarisch. Linguistische Betrachtungen ausgewählter systemlinguistischer*

- und sprachkultureller Phänomene.* (Schriften zur Vergleichenden Sprachwissenschaft 35.). Verlag Dr. Kovac. Hamburg. 155–184.
- Sarhema, Maria – Takács Judit 2018. 'Ember' jelentésű köznevesült keresztnévek a finn és a magyar szlengben. *Folia Uralica Debreceniensia* 25: 199–213.
- Sarhema, Maria 2023. Keresztnévek köznevesülése a finn nyelvben. In: Takács Judit (szerk.): *Tanulmányok a magyar nyelvtudomány köréből.* (Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Tudományos közleményei 48). Líceum Kiadó. Eger. 35–45.
- Takács Judit 2007. *Keresztnévek jelentésváltozása. Egy tulajdonnévtípus közzszóvá válásának modellje* (A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai 86.). Vider Plusz Bt. Debrecen.
- Takács Judit 2018. Egy szóalkotási módról magyar és finn szlengszavak kapcsán. In: Domonkosi Ágnes (szerk.): *Tanulmányok a magyar nyelvtudomány köréből* (Az Eszterházy Károly Egyetem Tudományos közleményei 44.) Líceum Kiadó. Eger. 47–57.

SUMMARY

Semantic characteristics of compound nouns containing appellativised first names in german and hungarian languages

This paper discusses deonymic word formations with first names as the last component in terms of their lexical meaning comparing German and Hungarian. The source material for the present analysis is provided by synchronic corpus examinations. The lexical meaning of the examined lexemes is composed of a bundle of semantic features, which are identified and listed with the help of an onomasiological dictionary. The onomasiological groups obtained in this way not only enable us to compare between German and Hungarian, but also to identify sex-specific differences in each of the two languages.

Melléklet

A szemantikai vizsgálat eredményeinek részletes bemutatásakor az alábbi logikát követjük:

- a) német szóösszetétel *-fritze* utótaggal;
- b) német szóösszetétel *-liese* utótaggal;
- c) magyar szóösszetétel, melynek utótagja köznevesült férfi utónév;
- d) magyar szóösszetétel, melynek utótagja köznevesült női utónév.

Az egyes csoportok után zárójelben szerepel az adott kategóriához vagy jelentéscsoporthoz tartozó lexémák száma. A felsorolásban csak azokat a csoportokat tüntettük fel, amelyek adatot tartalmaznak.

2. Élet (58)

2.11 Vadászat (1):

a. *Angelfritze*.

2.15 Gyermekkor, fiatalság (3):

c. *lurkópisti, fososjóska*;

d. *lyukaskati*.

2.17 Időskor (1):

c. *kakamatyi*.

2.19 Alvás (1):

b. *Schlummerliese*.

2.24 Testrészek (19):

a. *Fusselbartfritze*;

b. *Lockenliese, Zopfliese, Zottelliese*;

c. *bajuszmarci, gégegyurka*;

d. *boglyaskati, bojszikata, bolyhoskata, borzaskata, borzaskati, borzaskató, bögyösmaca, cicijuci, csitribora, csöcsösmaca, csöcsösmanci, csöcsösjanka, dudásica*.

2.25 Szaporodás (1):

b. *Fickliese*

2.26 Érzékiség (14):

c. *rejszmanfréd, rejszmatyi, szerelmespista*;

d. *bögyösmaca, cicijuci, címerrozi, csöcsösmaca, csöcsösmanci, csöcsösjanka, dudásica, farokmarcsa, kézimarcsa, marokmarcsa, tenyértercsi*.

2.29 Emésztés, kiválasztás (3):

a. *Schwitzefritze*;

b. *Hustenliese, Stinkerliese*.

2.33 Betegség (8):

c. *vakpéter, vaklaci, vakmarci, vakpali, vakvilmos*;

d. *hisztikriszti, sántakata, sárgyókavica*.

2.35 Kezelés, gyógyítás (2):

a. *Paläo-Diät-Fritze, Paläofritze*.

2.37 Részegség (2):

a. *Champagnerfritze, Tranfritze*.

2.39 Kábítószeres, dopping, függőség (2):

b. *Putzliese*;

c. *narkóiván*.

2.41 Gyilkosság (1):

a. *Vergasungsfritze*.

3. Tér, helyzet, alak (16)

3.14 Keresztes (1):

b. *Strickliese*.

3.19 Fedett (1):

c. *nagymiklós*.

3.21 Fedetlen (2):

c. *kopaszberci*;

d. *csórépanna*.

3.23 Körülvett (1):

a. *Szenefritze*.

3.36 Rend (1):

a. *Law-andorder-Fritze* (sic!).

3.37 Rendetlen/rendezetlen (9):

a. *Krawall-Fritze*;

b. *Lotterliese, Schlenkerliese*;

d. csajlasári, csigerezsuzsi, keszőcevíca, reflebari, reflexívica, szutyokbari.

3.39 Durva, súrlódás (1):

a. Fusselbartfritze.

4. Méret, mennyiség, szám, fok (62)

4.2 Nagy méret (1):

c. bajuszmarci.

4.4 Kicsi (3):

c. aprószemjankó, valaganáci;

d. nullajuli.

4.5 Fogyás (2):

a. Paläo-Diät-Fritze, Paläofritze.

4.10 Kövér (17):

c. szalámigyuri, szalámigyurka, hurkagéza;

d. debellaella, ducijuci, dupósári, farosilona, galambgertrúd, hájasmaca, husinusi, lólujza, mázsamanci, oroslánjolán, pocakvíca, tankaranka, tevelenke, tonnalujza.

4.11 Vékony (9):

c. cérnagéza, ceruzajancsi, langalópali, lécferkó, lécmiki, lécpépi, mécsbélgergő, pilláncspali, véznagéza.

4.12 Magas (1):

c. langalópali.

4.13 Alacsony (1):

c. valaganáci.

4.22 Túl sok (8):

d. bögyösmaca, bugybori, cicijuci, csöcsösmaca, csöcsösmanci, csöcsösjanka, dudásica, péntökata.

4.25 Túl kevés (12):

a. Paläo-Diät-Fritze, Paläofritze;

c. cérnagéza, ceruzajancsi, földnélkülijános, lécferkó, lécmiki, lécpépi, mécsbélgergő, olcsójános, pilláncspali, véznagéza.

4.26 Semmi, nulla (3):

c. pityipalkó, senkipál, tyúkverőmátyás.

4.33 Összekötés/kötődés (2):

a. Templerfritze, Verschwörungsfritze.

4.36 Egy (1):

c. magajöttjános.

4.41 Összesség/teljesség (2):

c. pityipalkó, tyúkverőmátyás.

5. Emberi természet, kapcsolat, történés (33)

5.15 Identitás (5):

c. katicamiska;

d. emberkata, emberveron, faszcati, kanjuli.

5.18 Utánzás (1):

a. Plagifritze.

5.25 Változó (2):

c. bolondpéter, fordítspista.

5.27 Hirtelen változás (2):

c. bolondpéter, húbelebalázs.

5.35 Erő (8):

c. deltamatyí, muszklimiska;

d. emberkata, emberveron, faszcati, futrikata, futrikati, kanjuli.

5.36 Vadság (1):

c. húbelebalázs.

5.37 Gyengeség (6):

c. nyúlbéla, puliszkajancsi, puliszkajankó, paszulyjankó;

d. sántakata, sárgyókavica.

5.38 Mérsékletesség (2):

a. Mährfritze;

b. Mährliese.

5.39 Alkotás (3):

a. Geschenkpapier-Bastelfritze;

b. Bastelliese, Mal-Liese.

5.41 Eredet (1):

b. Bauernliese.

5.42 Pisztítás (1):

c. vandálvendel.

5.43 Megőrzés (1):

a. Grün-Fritze.

6. Idő (7)

6.7 Időtartam, állandóság (1):

a. Ausdauerfritze.

6.19 Távoli múlt (2):

a. Paläo-Diät-Fritze, Paläofritze.

- 6.24 Idős (1):
c. *kakamatyi*.
6.33 Késés (2):
b. *Bummelliese, Trödelliese*.
6.35 Nem megfelelő időben, túl korán, túl későn (1):
c. *húbelebalázs*.

7. Láthatóság, fény, szín, hang, hőmérséklet, súly, halmazállapotok (34)

- 7.11 Látás (2):
c. *kandipál, lesipéter*.
7.12 Optikai eszközök (2):
a. *Monokelfritze*;
b. *Brillenliese*.
7.13 Gyengén látás, látáshibák (6):
c. *vakpéter, vaklaci, vakmarci, vakpali, vakvilmos*;
d. *vakkádi*.
7.17 Fehér/halvány (1):
d. *sárgyókavica*.
7.18 Fekete (1):
c. *boxosbence*.
7.30 Erős zaj (4):
a. *Knallfritze, Rummelfritze, Spektakelfritze, Terrornoise-Fritze*.
7.31 Halk (2):
a. *Kicherfritze*;
b. *Kicherliese*.
7.32 Hangtalan (3):
c. *kakukkferkó, kukaferkó*;
d. *kakazsuzsi*.
7.33 Durranás (1):
a. *Knallfritze*.
7.34 Hosszantartó és ismétlődő hangok (1):
a. *Rummelfritze*.
7.38 Hang (8):
a. *Jammerfritze, Jodelfritze, Kicherfritze*;
b. *Jammerliese, Kicherliese, Lachliese, Piensliese, Stöhn-Liese*.
7.43 Tűz (1):

- a. *Zündelfritze*.
7.67 Gázneműség, párolgás (1):
b. *Hustenliese*.
7.47 Fázás (1):
b. *Frierliese*.

8. Hely, helyváltoztatás (37)

- 8.3 Mozgás (1):
a. *Kletterfritze*.
8.5 Közlekedés (3):
a. *E-Roller-Fritze, Heinkel-Fritze, SUV-Fritze*.
8.6 Szárazföldi utazás (5):
a. *E-Roller-Fritze, Heinkel-Fritze, SUV-Fritze, Verkehrsfritze, Wanderfritze*.
8.9 Utca (4):
a. *E-Roller-Fritze, Heinkel-Fritze, SUV-Fritze, Wanderfritze*.
8.10 Autó, utazás (5):
a. *E-Roller-Fritze, Heinkel-Fritze, MiniFritze (sic!), Moped-Fritze, SUV-Fritze*.
8.20 Lassú (7):
a. *Mährfritze*;
b. *Mährliese*;
c. *naplesijankó, pipajani, tohonyabercj*;
d. *Iustakati, sántakata*.
8.21 Hajtás, hajtóerő, lökés (4):
a. *Drängelfritze*;
d. *futrikata, futrikati, futrinkata*.
8.40 Fel (1):
a. *Kletterfritze*.
8.45 Ide-oda (6):
a. *Rubbelfritze, Wuselfritze, Zappelfritze*;
b. *Hampelliese, Volkstanz-Liese, Zappelliese*.
8.46 Szabálytalan mozgás (1):
a. *Strampelfritze*.
- ### 9. Akarat és cselekvés (138)
- 9.6 Határozott (1):
a. *Entscheidungsfritze*.

- 9.8 Állhatatos (2):
 a. *Käferfritze*;
 b. *Zickenliese*.
- 9.9 Szeszélyes (2):
 c. *bolondpéter, fordítspista*.
- 9.10 Hangulat (7):
 a. *Stimmungsfritze*;
 c. *bolondpéter, süsübence*;
 d. *hisztikriszti, satrakata, sedrekata, szélborka*.
- 9.12 Indíték, mozgatórugó (1):
 a. *Zündelfritze*.
- 9.15 Terv (1):
 a. *Verschwörungsfritze*.
- 9.19 Tétlenség (24):
 a. *Mährfritze*;
 b. *Bummelliese, Mährliese, Träumeliese, Trödeliese*;
 c. *kadariferkó, kdaripéter, naplesijankó, őgyelgópista, parlagpéter, pipajani, röstferkó, szarjankó, tohonyaberci, totyapali, utcapista*;
 d. *falufarkakata, falufarkakati, falukata, falukati, hovajulis, kóboribori, kószajutka, lustakati*.
- 9.22 Munka (1):
 a. *Macherfritze*.
- 9.24 Előkészítés (1):
 a. *Reformfritze*.
- 9.25 Felkészületlen (1):
 c. *parlagijancsi*.
- 9.34 Pihenés (1):
 b. *Schlummerliese*.
- 9.35 Tetterő (5):
 c. *katicamiska*;
 d. *emberkata, emberveron, faszkat, kanjuli*.
- 9.36 Buzgalom (4):
 a. *Reformfritze, Macherfritze*;
 c. *igyekezetpista, nyalipali*.
- 9.37 Sietség (2):
 d. *heterepanna, szédűdbari*.
- 9.39 Lustaság (9):
 a. *Mährfritze*;
 b. *Mährliese*;
 c. *naplesijankó, parlagpéter, pipajani, tohonyaberci, totyapali*;
 d. *csigerezsuzsi, keszőcevíca*.
- 9.40 Gondosság (1):
 a. *Grün-Fritze*.
- 9.41 Hanyagság (8):
 b. *Lotterliese, Schlenkerliese, Schlumpelliese*;
 c. *pacuhagyuri, süsübence*;
 d. *pacuhamaris, reflebari, reflevíca*.
- 9.43 Jelentéktelen (4):
 b. *Durchschnittsliese*;
 c. *macskajancsi, nullagyula*;
 d. *nullajuli*.
- 9.44 Hasznos (1):
 c. *igyekezetpista*.
- 9.47 Haszontalan (1):
 c. *szarjankó*.
- 9.50 Ügyesség (7):
 a. *Google-Fritze, Käferfritze, Tabellenfritze, Technikfritze, Routine-Fritze, Schlaufritze*;
 c. *igyekezetpista*.
- 9.51 Ügyetlen (23):
 a. *Kleckerfritze*;
 b. *Kleckerliese, Träumerliese*;
 c. *ágyánferkó, balfaszgyurka, balfaszjankó, balfaszmatyi, bénabéla, bolondjankó, csacsimatyi, farokfrici, faszalibenedek, gangajános, lükematyi, maflajankó, maflapetkó, máléjankó, papjancsi, paszulyjankó, rontópál, senyepál*;
 d. *együgyűbari(ska), kudaribari*.
- 9.55 Javít (1):
 a. *Reformfritze*.
- 9.57 Középszerű (2):
 b. *Durchschnittsliese*;
 c. *olcsójános*.
- 9.58 Alsóbbrendű (1):
 d. *nullajuli*.
- 9.64 Tiszta (1):
 b. *Putzliese*.

9.65 Piszkos (19):

- a. *Jauche-Fritze*;
- b. *Kleckerliese, Schmuddel-Liese, Schmutzliese, Struwelliese*;
- c. *cigánypéter, fikamatyi, szutyokmatyi*;
- d. *bócértosvica, boglyaskati, bojszikata, bolyhoskata, borzaskata, borzaskati, borzaskató, csigerezsuzsi, csitribora, keszócevica, szutyokbari*.

9.66 Együttműködés (1):

- a. *Verbindungsfritze*.

9.67 Közreműködés (1):

- a. *EP-Fritze*.

9.75 Siker (3):

- a. *Olympia-Fritze, Routine-Fritze*.
- b. *Karriereliese*.

9.76 Kudarc (1):

- c. *bukfencjancsi*.

9.83 Visszaélés (1):

- d. *veszemkata*.

10. Érzések, indulatok, jellemvonások (170)

10.2 Karakter (3):

- a. *Ökofritze, Multikulti-Fritze, Verkehrsfritze*.

10.3 Lelkiállapot (1):

- a. *Stimmungsfritze*.

10.5 Izgatott (1):

- d. *hisztikriszti*.

10.7 Érzékenység (3):

- a. *Pingelfritze*;
- b. *Pingelliese*;
- d. *pityeresári*.

10.9 Öröm (1):

- a. *Jubelfritze*.

10.10 Élvezet okozása (8):

- b. *Leckerliese*;
- c. *rejszmanfréd, rejszmatyi*;
- d. *címerrozi, forokmarcsa, kézimarcsa, marokmarcsa, tenyértercsi*.

10.11 Élvezetfüggőség (7):

- c. *narkóiván*;
- d. *bakasári, címerrozi, forokmarcsa,*

kézimarcsa, marokmarcsa, tenyértercsi.

10.12 Mértékletesség (3):

- a. *Ökofritze, Paläo-Diät-Fritze, Paläofritze*.

10.13 Kedvetlenség érzése (1):

- b. *Frustliese*.

10.14 Kedvetlenség okozása (6):

- b. *Gramliese*;
- c. *cigánypéter, fikamatyi, savanyújóska, szutyokmatyi*;
- d. *banyamari*.

10.18 Válogató (1):

- b. *Mäkelliese*.

10.20 Vidám (6):

- a. *Feierfritze, Jubelfritze*;
- b. *Lachliese, Schäkerliese*;
- c. *szélpál, szélpali*.

10.21 Öröm, nevetés (7):

- a. *Jubelfritze, Kicherfritze, Lächelfritze*;
- b. *Kicherliese, Lachliese*;
- c. *szélpál, szélpali*.

10.22 Tréfa (7):

- a. *Faxenfritze, Witzhemdchenfritze*;
- c. *mókamisi, papjancsi, paprikajancsi, poénjani*;
- d. *tréfamanci*.

10.23 Nevetséges (1):

- a. *Witzhemdchenfritze*.

10.26 Elégedetlenség (15):

- a. *Meckerfritze, Nörgelfritze, Mäkelfritze, Pöbelfritze*;
- b. *Frustliese, Katastrophenliese, Mäkelliese, Meckerliese, Neidliese, Nörgelliese, Schmoll-Liese*;
- c. *okosjános, okostóni, savanyújóska*;
- d. *okostoncsi*.

10.27 Visszatetsző, csúnya (31):

- a. *Jauchefritze*
- b. *Kleckerliese, Lotterliese, Lumpenliese, Schlenkerliese, Schmuddel-Liese, Schmutzliese, Stinkerliese, Struwelliese*;
- c. *becádám, cigánypéter, fikamatyi, kopaszberci, macskajancsi, nullagyula,*

- ruhagyuri, szutyokmatyi;*
 d. *banyamari, bócértosvica, boglyaskati, bojszikata, bolyhoskata, borzaskata, borzaskati, borzaskató, csitribora, nullajuli, pacuhamaris, reflebari, reflevica, vakkádi.*
 10.28 Ízléstelen (18):
 b. *Lotterliese, Lumpenliese, Struwwelliese;*
 c. *cigánypéter, farokbálint, fikamatyi, szutyokmatyi;*
 d. *boglyaskati, bócértosvica, bojszikata, bolyhoskata, borzaskata, borzaskati, borzaskató, csitribora, pacuhamaris, reflebari, reflevica.*
 10.29 Csodálkozás (1):
 c. *sunferi.*
 10.30 Harag (3):
 b. *Keifliese, Schmoll-Liese;*
 d. *hisztikriszti.*
 10.31 Mélabú (4):
 b. *Gramliese, Katastrophenliese, Schmoll-Liese;*
 c. *savanyújóska.*
 10.32 Panaszt (6):
 a. *Heulfritze, Jammerfritze;*
 b. *Heulliese, Jammerliese, Piensliese, Stöhn-Liese.*
 10.34 Remény (1):
 c. *keljfeljancsi.*
 10.35 Vágy (7):
 a. *Gierfritze, MiniFritze (sic!), Moped-Fritze, Schnapsfritze, Schrottfritze, Sammelfritze;*
 b. *Putzliese.*
 10.38 Vakmerő (3):
 c. *hübelebalázs;*
 d. *heterepanna, szédűdbari.*
 10.40 Borúlátás (1):
 b. *Katastrophenliese.*
 10.41 Félelem, rémület (6):
 a. *Horrorfritze, Panikfritze;*
 b. *Zitterliese;*
 c. *kakukkerkó, kukamatyi;*
 d. *kakazsuzsi.*
 10.42 Gyávaság (3):
 a. *Panikfritze;*
 c. *nyúlbéla;*
 d. *kakazsuzsi.*
 10.44 Hiúság (3):
 a. *Schickimicki-Fritze;*
 c. *zsúrpalí;*
 d. *báreszti.*
 10.48 Szégyen (1):
 b. *Zimperliese;*
 10.52 Szerelem (4):
 b. *Fickliese;*
 c. *fiúpista, kandúrbandi, szerelmespista.*
 10.54 Hálátlanság, féltékenység, irigység (1):
 b. *Neidliese.*
 10.55 Ingerlékeny (3):
 b. *Zickenliese, Zimperliese;*
 d. *hisztikriszti.*
 10.57 Rosszindulat (3):
 a. *Randalefritze;*
 b. *Neidliese, Triezliese.*
- 11. Gondolkodás (98)**
 11.6 Kíváncsiság (4):
 c. *kandipál, kukucskarcsi, lesipéter;*
 d. *kíváncsifáncsi.*
 11.8 Figyelmetlen (1)
 b. *Träumerliese.*
 11.10 Megkülönböztet (1):
 a. *Entscheidungsfritze.*
 11.11 Mérés, számítás (1):
 c. *átlagjósi.*
 11.17 Logikátlanság (2):
 c. *bohómsi, habrinkagyuri.*
 11.20 Nézet (10):
 a. *Feng-Shui-Fritze, Nazi-Fritze, NPD-Fritze, NS-Fritze, Multikulti-Fritze, Ökofritze, Pegida-Fritze, Piratenfritze, SD-Fritze, Sekten-Fritze.*
 11.21 Bizonytalanság, bizalmatlanság (1):

b. *Katastrophenliese*.

11.26 Képzelődé, rögeszme (2):

a. *Fiction-Fritze*;

b. *Träumeliese*;

11.30 Ismeret (13):

a. *Feng-Shui-Fritze*, *Google-Fritze*, *Käferfritze*, *Mallorca-Fritze*, *MiniFritze* (*sic!*), *Moped-Fritze*, *Routine-Fritze*, *Sammelfritze*, *Schnapsfritze*, *Schrottfritze*, *Tabellenfritze*, *Technikfritze*, *UFO-Fritze*.

11.31 Tanítás (1):

a. *Feng-Shui-Fritze*.

11.32 Félreművel (1):

a. *Selbstdarstellungsfritze*.

11.33 Tanul (3):

c. *bölcsészbéla*, *bukfencjancsi*;

d. *bölcsészbarbi*.

11.34 Iskola (3):

c. *bölcsészbéla*, *bukfencjancsi*;

d. *bölcsészbarbi*.

11.36 Tudatlanság (3):

c. *parlagijancsi*, *venyigejani*;

d. *szélborka*.

11.42 Jóslat (1):

a. *Esoterikfritze*.

11.48 Ítélet, értékelés (1):

a. *Entscheidungsfritze*.

11.51 Okos (2):

a. *Mallorca-Fritze*, *Rackerfritze*.

11.52 Ravasz (1):

a. *Schlaufritze*.

11.54 Szűkelmélű (3):

a. *Pingelfritze*;

b. *Pingelliese*, *Zickenliese*.

11.55 Buta (34):

c. *ágyánferkó*, *balfaszgyurka*, *balfaszjankó*, *balfaszmatyi*, *blódjános*, *bohómisi*, *bolondjancsi*, *bolondistók*, *bolondjankó*, *cigánypista*, *csacsimatyi*, *eszetlenjóska*, *fajankó*, *faszjankó*, *faszalibenedek*, *fűzfajankó*, *gangajános*, *hetedfélbalázs*, *kukaberci*, *kukaferkó*, *lükeferkó*, *lükematyi*,

maflajankó, *maflapetkó*, *máléjankó*, *mindenüttistók*, *süsübenca*;

d. *bolondkata*, *együgyűbari(ska)*,

nullajuli, *sedrekata*, *szédűdbari*,

szélborka, *szélkata*.

11.56 Bolond/megszállott (10):

c. *bolondpéter*, *bölcsészbéla*,

lukácsjóska, *lükeferkó*, *süsübenca*;

d. *bolondkata*, *bölcsészbarbi*,

satrakata, *sedrekata*, *szélborka*.

12. Jel, kommunikáció, nyelv (65)

12.2 Kommunikáció (3):

b. *Petzeliese*, *Petzliiese*;

d. *benyalijuli*.

12.4 Titoktartás (1):

a. *Esoterikfritze*.

12.5 Leleplez (7):

a. *Plapperfritze*, *Plauderfritze*;

b. *Klatschliese*, *Petzeliese*, *Petzliiese*,

Plapperliese, *Quatschliese*.

12.14 Beszédhibák (4):

a. *Stotterfritze*;

b. *Nuschel-Liese*;

d. *csergesári*, *hadarapanna*.

12.21 Beszéd (1):

c. *papjancsi*.

12.22 Csevegés (29):

a. *Babbelfritze*, *Laberfritze*,

Pommesbuden-Laberfritze,

Plapperfritze, *Plauderfritze*,

Sabbelfritze, *Schwafelfritze*;

b. *Dorftratschliese*, *Gackerliese*,

Klatschliese, *Laberliese*, *Plapperliese*,

Quatschliese, *Schnäbelliese*,

Schnatterliese, *Schwatzliese*,

Schwätzliese, *Sky-Schnatterliese*,

Tratschliese;

c. *dumafranci*, *habrinkagyuri*,

intimpista, *lebetyepéter*;

d. *beszédeskata*, *csatarapanna*,

csergesári, *csetrekata*, *dumavera*,

hadarapanna.

12.23 Hallgatás (5):

c. *kakukkferkó, kukaberci, kukaferkó, kukamatyi*;

d. *kakazsuzsi*.

12.25 Kérdés (1):

a. *Rätsel-Fritze*.

12.27 Monológ (1):

b. *Träumeli*.

12.28 Állít, igenel (1):

a. *EP-Fritze*.

12.30 Beszélgetés (7):

a. *Laberfritze, Pommeshuden-Laberfritze, Sabbelfritze, Schwafelfritze*;

b. *Laberli*, *Schnatterli*, *Tratschli*.

12.35 Érthetetlen (2):

a. *Esoterikfritze*;

c. *habrinkagyuri*.

12.50 Valótlanság, hazugság, fikció (3):

b. *Prahli*;

c. *kamukázmér, háryjános*.

13. Tudomány (2)

13.1 Felsőfokú tanulmányok (2):

a. *AStA-Fritze, Ex-AStA-Fritze*.

14. Művészet és kultúra (12)

14.7 Díszítés (5):

d. *cifrajuci, cifrajutka, cifrakata, cifrapanni, pávajuci*.

14.11 Zene (1):

a. *Terronoise-Fritze*.

14.13 Ének (1):

a. *Jodelfritze*.

14.14 Együttes (2):

a. *Flötenfritze, Hardcore-Fritze*.

14.17 Tánc (2):

a. *Ländlerfritze*;

b. *Volkstanz-Liese*.

14.18 Szórakoztató zene (1):

a. *Rockfritze*.

15. Emberi együttélés (85)

15.2 Lakó (4):

a. *Dorffritze, Halbstadtfritze, Ostfritze*;

b. *Bauernli*.

15.4 Család, rokoni kapcsolatok (1):

b. *Bauernli*.

15.7 Egyedülálló (1):

c. *magajöttjános*.

15.10 Csoport (2):

a. *Sekten-Fritze, new-age-fritze* (sic!).

15.11 Egyesülés (3):

a. *FDGB-Fritze, Klüngel-Fritze, Verschwörungsfritze*.

15.12 Kérés, követelés (2):

a. *Bettelfritze*;

b. *Betteli*.

15.22 Tisztelet (1):

c. *menőjenő*.

15.24 Hízelgés (1):

c. *nyalipali*.

15.25 Elmarasztalás, rosszallás (11):

a. *Meckerfritze, Nörgelfritze, Mäkelfritze, Pöbelfritze*;

b. *Keifli*, *Mäkelli*, *Meckerli*, *Nörgelli*;

c. *okosjános, okostóni*;

d. *okostoncsi*.

15.29 Átkozódás, szidás (1):

b. *Keifli*.

15.36 Erkölcstelen (12):

b. *Fickli*, *Pimperli*, *Zwitscherli*;

c. *csipkejózsika*;

d. *címerrozi, figuramanci, hánábori, kancasári, katonasári, kufircmanci, puncimanci, verbungbora*.

15.43 Társaságot kerülő (1):

c. *magajöttjános*.

15.44 Udvariatlan (8):

b. *Frustli*, *Schmoll-Liese, Zickenli*;

c. *bunkófred, ekeferkó, farokbálint, löcsgéza, venyigejani*.

15.46 Ellenszegülés (7):

a. *Meckerfritze, Krawall-Fritze, Nörgelfritze, Mäkelfritze, Pöbelfritze, Verschwörungsfritze*;

b. *Meckerli*.

- 15.48 Veszekedés (6):
 a. *Spektakelfritze, Stänkerfritze;*
 b. *Kniesliese, Schmoll-Liese, Streitliese;*
 d. *cigánymari.*
 15.51 Harc (2):
 a. *Krawall-Fritze;*
 b. *Keifliese.*
 15.53 Megtévesztés (2):
 b. *Schummelliese;*
 c. *kamukázmér.*
 15.54 Verés (2):
 c. *bunyóberci, vandálvendel.*
 15.55 Kínzás (1):
 b. *Triezliese.*
 15.58 Erőszak (1):
 a. *Vergasungsfritze.*
 15.62 Becsület, dicsőség (4):
 a. *Hollywood-Nightclubfritze, Olympia-Fritze, Sensationsfritze;*
 c. *menőjenő.*
 15.64 Tisztelgés (1):
 a. *Lamettafritze.*
 15.66 Dicsekvés (3):
 b. *Prahlliese;*
 c. *habisztiguszti, háryjános.*
 15.67 Pimaszság (5):
 c. *bunkófred, ekeferkó, habisztiguszti, lőcsgéza, venyigejani.*
 15.70 Befolyás (1):
 b. *Karriereliese.*
 15.71 Réteg (2):
 a. *Jetset-Fritze, Upperclass-Fritze.*

16. Evés és ivás (9)

- 16.5 Ételek, étkezések (1):
 b. *Leckerliese.*
 16.8 Alkoholmentes italok fogyasztása (1):
 a. *Flaschenfritze.*
 16.9 Alkoholfogyasztás (3):
 a. *Champagnerfritze, Tranfritze;*
 b. *Zwitscherliese.*
 16.10 Főzés, sütés (1):
 d. *kudaribari.*

- 16.12 Ízlés (1):
 b. *Leckerliese.*
 16.17 Jó íz (1):
 b. *Leckerliese.*
 16.18 Rossz íz (1):
 b. *Mäkelliese.*

17. Sport és szabadidő (16)

- 17.6 Bajnokság, rekord (1):
 a. *Olympia-Fritze.*
 17.24 Játékok (3):
 a. *Lotto-Fritze, Lotto-Toto-Fritze, Toto-Fritze.*
 17.25 Ünnepek (1):
 a. *Faschingsfritze.*
 17.26 Szórakozás, kedvtelés (3):
 a. *Gesellschaftsfritze;*
 b. *Schäkerliese;*
 c. *nagymiklós.*
 17.27 Társas élet, vendégszeretet (8):
 a. *Feierfritze, Gesellschaftsfritze, Nightclubfritze, Tranfritze;*
 c. *fiúpista, kandúrbandi;*
 d. *bakasári, katonasári.*

18. Társadalom (36)

- 18.3 Nemzet (2):
 a. *Preußen-Fritze, Wessi-Fritze.*
 18.4 Politika (6)
 a. *Nazi-Fritze, NPD-Fritze, NS-Fritze, Pegida-Fritze, Piratenfritze, SD-Fritze.*
 18.7 Párt (10):
 a. *AfD-Fritze, CDU-Fritze, FDP-Fritze, Nazi-Fritze, NPD-Fritze, NS-Fritze, Pegida-Fritze, Piratenfritze, SD-Fritze, SED-Fritze.*
 18.14 Érdekképviselés (1):
 a. *Feuerfritze.*
 18.16 Parancs (1):
 a. *Feng-Shui-Fritze.*
 18.21 Szolgalelkűség (3):
 a. *Bettelfritze;*
 b. *Karriereliese;*
 c. *nyalipali.*

- 18.22 Engedetlenség, lázadás (9):
 a. *Krawall-Fritze, Meckerfritze, Nörgelfritze, Mäkelfritze, Pöbelfritze,*
 b. *Meckerliese, Nörgelliese, Zickenliese;*
 d. *benyalijuli.*
 18.25 Szabadság (3):
 d. *futrikata, futrikati, futrinkata.*
 18.28 Egyenlőség (1):
 a. *Genderfritze.*

19. Eszközök, technika (23):

- 19.1 Lakás, ház (1):
 a. *Ferienwohnung-Fritze.*
 19.7 Ruházat (17):
 a. *Anzugfritze, Anzug-und-Krawatte-Fritze, Gugelfritze, Manschetten-Fritze, Stöckelschuhfritze, Witzhemdchenfritze;*
 b. *Filzliese, Lumpenliese;*
 c. *pacuhagyuri;*
 d. *bugybori, cifrajuci, cifrajutka, cifrakata, cifrapanni, pacuhamaris, pávajuci, péntökata.*
 19.8 Szövetek (2):
 b. *Strickliese, Filzliese.*
 19.9 Dísz, ék (3):
 a. *Fusselbartfritze, Lamettafritze;*
 b. *Zopfliese.*

20. Gazdaság, pénzügyek (406)

- 20.1 Foglalkozások (379):
 a. Válogatás az összesen 363 német nyelvű példaanyagból
 Egyszerű, foglalkozást jelölő összetétel: *Klempner-Fritze;*
 'Szakértő, specialista': *Chemiefritze, Dürer-Fritze, Fahrradfritze, Fernsehritze, Finanzfritze, Marketingfritze, PR-Fritze, Waschmaschinenfritze;*
 'Kereskedő': *Autofritze, Fischfritze, Gemüsefritze, Getränkefritze, Pfefferfritze;*
 'Gyártó': *Biofritze, Käsefritze, Kräuterfritze, Müsli-Fritze,*

- Parfümfritze, Teerfritze;*
 Egy cég, vállalkozás stb.
 munkatársa: *Hotelfritze, Moddefritze, Pressefritze, Sparkassen-Fritze, Staatsschutzfritze, Verlagsfritze, ZDF-Frühstücksfernsehritze;*
 'Eladó': *Pizzafritze, Rosenfritze, Schuhfritze, Wurstfritze, Zigarrenfritze;*
 c. *buktajani, cukorpalkó, fülespéter, gácsérpista, gyohaberci, hekusdönci, kenőjenő, krumplijancsi, lóbaszóelemér, máléjános, piktorviktor;*
 d. *botoslujza, házirézi, milimári, spirálmanci, szőrmanci.*
 20.3 Tulajdon (1):
 a. *Hundefritze.*
 20.6 Szegénység (12):
 a. *Bettelfritze;*
 c. *becádám, földnélkülijános, őgyelgőpista, utcapista;*
 d. *falufarkakata, falufarkakati, falukata, falukati, hovajulis, kóboribori, kószajutka.*
 20.9 Mohóság (1):
 a. *Gierfritze.*
 20.10 Csalás (1):
 b. *Schummelliese;*
 20.11 Lopás (1):
 c. *bugajakab.*
 20.16 Pazarlás (1):
 d. *veszemkata.*
 20.17 Veszteség (2):
 c. *földnélkülijános;*
 d. *veszemkata.*
 20.27 Olcsó (1):
 c. *olcsójános.*
 20.49 Divat (7):
 a. *Schickimicki-Fritze;*
 c. *zsúrpalí;*
 d. *cifrajuci, cifrajutka, cifrakata, cifrapanni, pávajuci.*

21. Jog, etika (25)

- 21.1 Becsületes (1):

c. *frankójankó*.

21.3 Erény (1):

c. *frankójankó*.

21.8 Tisztességtelen (2):

b. *Schummelliese*;

d. *benyalijuli*.

21.9 Vétek (4):

a. *Störenfritze, Zündelfritze*;

c. *vandálvendel*;

d. *benyalijuli*.

21.10 Bűnös szenvedély (10):

b. *Pimperliese, Zwitscherliese*;

d. *csigerezsuzsi, figuramanci, hánábori, kancasári, katonasári, kufircmanci, puncimanci, verbungbora*.

21.12 Vád (2):

b. *Petzeliese, Petzliese*.

21.14 Szerződés (1):

b. *Quotenliese*.

21.18 Jog, igazságosság (2):

a. *Moralfritze, Law-andorder-Fritze* (sic!).

21.19 Törvény (1):

a. *Law-andorder-Fritze* (sic!).

21.35 Szabadságbüntetés, börtön (1):

c. *csipkejósika*.

22. Vallás, természetfölötti (8):

22.1 Vallásosság, hit (2):

c. *bagópista, bakpista*.

22.11 Babona, varázslat (1):

a. *Esoterikfritze*.

22.15 Kultusz (1)

a. *Anti-Kult-Fritze*.

22.16 Pap (1):

c. *fülespéter*.

21.24 Kötelesség (1):

a. *Ethikfritze*.

21.27 Bűnözés (2):

a. *Vergasungsfritze*.

c. *bugajakab*